



Entreprenörskap och företagande inom byggnadsvården – en branschundersökning

Slutrapport

Förord

Denna studie av företagandet inom området underhåll och reparation av kulturhistoriskt värdefulla byggnader är genomförd i samarbete mellan Sh Bygg AB, branschföreningen FIBOR samt Hantverkslaboratoriet vid Institutionen för kulturvård vid Göteborgs universitet.

Denna nisch inom byggsektorn har utvecklats kraftigt de senaste 20 åren och har tidigare inte undersökts eller beskrivits, därför har detta arbete varit angeläget för att kunna ge en bild av ny, framväxande sektor.

Studien har genomförts med ekonomiskt stöd från Tillväxtverket, SBUF, Hantverkslaboratoriet, FIBOR och Riksantikvarieämbetet.

Projektet har haft en styrgrupp bestående av följande personer som aktivt bidragit till genomförandet av studien;

Ove Bengtsson, Riksantikvarieämbetet

Cecilia Boman, Nätverket för byggnadsvård på Gotland

Petra Ensjö Einarson & Veronica Örfelth, Byggnadsvård Qvarnarp

Åsa Lindberg, Nätverket för byggnadsvård i Västmanlands län

Linda Lindblad, Hantverkslaboratoriet, Göteborgs universitet

Robert Lindgren, Nätverket för byggnadsvård i Värmlands län

Suzanne Pluntke, Boverket

Mattias Rosberg, FIBOR

Per-Olof Remmare, Tillväxtverket

Bengt Sjelín & Urban Hedrén, Sh Bygg AB

Daniel Thuresson, Tillväxtverket

Utredare och huvudförfattare för studien är Henrik Larsson vid Hantverkslaboratoriet.

Sh Bygg AB, FIBOR och Hantverkslaboratoriet tackar bidragsgivarna, styrgruppens ledamöter samt alla de företagare som besvarat den enkät som studien bygger på!

Oktober 2016

Innehållsförteckning

4	Inledning
4	Begrepp
4	Utmaningar
5	Bakgrund
6	Marknaden – de kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna
7	Framväxten av företagandet inom byggnadsvården
8	Branschstudien
8	Syftet
8	Metodik
8	Inventering & identifiering av företag
9	Registrering av uppgifter från öppna källor
9	Enkät
9	Registrering, bearbetning & analys av enkätsvar
10	Resultat
13	Företagandet län för län
18	Slutsatser
19	Källförteckning

Inledning

Detta är ett första försök att kartlägga den nisch inom byggsektorn som är inriktad mot underhåll, reparation och restaurering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader – av många helt enkelt kallat ”byggnadsvård”.

Nischen har till stora delar vuxit fram sedan början av 1990-talet. Intresset för att underhålla, reparera och bevara kulturhistoriskt värdefulla byggnader tog sin början något tidigare - i mitten av 1970-talet då en rad samverkande faktorer ägde rum, men sektorn har framför allt utvecklats de senaste 20 åren. Stora och viktiga monumentbyggnader som slott, kyrkor, herrgårdar etc. har i regel alltid varit av intresse för bevarande, men runt 1975 började ett annat synsätt växa fram i Sverige; att vårt byggda kulturarv ska spegla alla samhällsgrupper i samhället och att byggnaderna fungerar som ett slags tidsdokument som kan berätta mycket om teknik, människors livsvillkor, samhället mm. Med detta följer att det inte enbart är de mest spektakulära byggnaderna som är viktiga att bevara, utan att alla typer av bebyggelsemiljöer bär på information om vår historia. Därför betraktas idag ett mycket bredare spektrum av välbevarade bebyggelsemiljöer ha ett kulturhistoriskt värde.

En liknande utveckling har ägt rum i många andra länder, men vi har inte kunnat finna någon liknande studie som beskriver företagandet inom byggnadsvården. Det närmaste vi funnit – och som även varit en inspiration till denna studie – är en utredning kring företagandet inom kulturhistoriska hantverk kallad *Mapping Heritage Craft : The Economic Contribution of the Heritage Craft Sector in England*, genomförd 2012. Den studien berör alltså inte enbart byggnadsvård utan undersöker hela bredden av kulturhistoriska hantverk och deras ekonomiska betydelse för den engelska ekonomin.

Begrepp

Något om begreppen som används i studien. I vardagligt tal använder många som är verksamma inom det här området begreppet ”byggnadsvård” för att beskriva inriktningen på sin egen verksamhet. Det finns dock många företag som utför underhålls- eller reparationsarbeten på byggnader med mycket stora kulturhistoriska värden utan att de själva använder begreppet ”byggnadsvård”. Vi har därför i de flesta fall använt uttrycket ”underhåll och reparation av kulturhistoriskt värdefulla byggnader” för att mer neutralt försökt ringa in vad vi avser. Båda begreppen förekommer dock i texten.

Utmaningar

Redan när vi planerade genomförandet av den här branschstudien förstod vi att det fanns en del svårigheter med att ta sig an uppgiften; eftersom det här till stora delar är en ung bransch så har den tidigare inte blivit definierad som en egen bransch och de aktörer som är verksamma inom området har bara hunnit organisera sig i begränsad omfattning. Detta gör att det finns svårigheter med att hitta och identifiera de företag som är verksamma inom området. Det finns ingen heltäckande branschorganisation som organiserar merparten av de företag som är verksamma inom området.

Det är inte heller möjligt att använda de SNI-koder som Statistiska Centralbyrån SCB använder för att kategorisera olika verksamheter. Det går t.ex. inte att med SNI-koders hjälp skilja ut ett byggföretag som arbetar med kulturbyggnader från ett byggföretag som t.ex. arbetar med nyproduktion. SNI-koderna är alltför vida för att fungera som urvalsinstrument. I stället förstod vi att vi helt enkelt skulle bli tvungna att leta rätt på de företag som är verksamma inom området.

Ett annat problem vi förutsåg var att kunna fastställa ekonomisk omfattning på verksamheten hos de företag som är verksamma inom byggnadsvården. Dels för att en stor del av företagen inom sektorn

är enskilda firmor där det är svårt att från öppna källor urskilja företagets ekonomi från privatpersonens övriga ekonomiska aktiviteter, t.ex. inkomst från anställning. För att få precisa uppgifter krävs att de enskilda företagen besvarar enkätens frågor kring ekonomisk omsättning.

Ett tredje problem hänger samman med det faktum att en stor del av företagen verksamma inom byggnadsvård kombinerar denna verksamhet med andra verksamhetsinriktningar, vilket gör det svårt att urskilja hur stor del av omsättningen som hänger samman med just byggnadsvård. Av samma anledning är det svårt att fastställa hur många av företagets medarbetare som jobbar med just underhåll och reparation av kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

En fjärde komplicerande faktor är att branschen är i förändringen – precis som i många andra branscher. En del företag läggs ned, men framför allt har det visat sig att det tillkommer nya företag hela tiden. När en studie som denna genomförs under ca ett års tid hinner förändringar ske.

Slutligen har ett problem varit att vi fått en relativt låg svarsfrekvens på den enkät vi distribuerat till samtliga företag vi identifierat vara verksamma inom sektorn – ca 1250 stycken. Eftersom det i princip är omöjligt att identifiera och finna statistiska uppgifter om företagen har vi varit beroende av att många företag besvarat enkäten för att få fram mer detaljerade uppgifter om hur företagets verksamhet ser ut. Ca 48% av de 1250 företagen har besvarat enkäten och av dessa har ca 50 meddelat att de inte är verksamma inom området eller har lagt ned verksamheten. Dessa har vi avfört från studien. Kvar har vi fått ca 1200 företag varav 530 har besvarat enkäten. Det betyder att ca 44% av de 1200 svarat. Merparten av branschundersökningen bygger på dessa företags enkät-svar.

Sammantaget betyder de ovan nämnda svårigheterna att det är omöjligt att med säkerhet identifiera precis vartenda företag som är verksamt inom området och det är också omöjligt att veta exakt hur många som jobbar inom området eller hur stor total omsättning branschen har. Det har varit svårt att finna samtliga företag som inte är medlemmar i någon regional branschförening och kanske inte heller själva använder begreppet ”byggnadsvård” om sin verksamhet, trots att de på olika sätt arbetar med underhåll och reparation av kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Vi bedömer dock att vi funnit majoriteten av de företag som är verksamma inom området och att det resultat vi har fått fram kan betraktas som en ungefärlig ögonblicksbild av företagandet inom byggnadsvården i Sverige 2016.

Bakgrund

Byggnadsvård, restaurering eller underhåll och reparation av kulturhistoriskt värdefulla byggnader har utförts som en målinriktad verksamhet i Sverige sedan mitten av 1800-talet. I länder som Frankrike och Storbritannien kan vård och ett medvetet bevarande av särskilt viktiga kulturhistoriska byggnader härledas ännu längre tillbaka – redan från 1600-talets slut (Kåring, 1995). Underhåll och reparation av byggnader har naturligtvis ägt rum så länge byggnader har funnits, men en målinriktad verksamhet med det uttalade syftet att bevara byggnaders kulturhistoriska värden är alltså ett relativt nytt fenomen i vårt land, ca 150 år gammalt. Förgrundsfigurer i Sveriges restaureringshistoria är till exempel Sigurd Curman, Erik Lundberg och Ove Hidemark (Edman, 1999). Synen på vad som är god byggnadsvård är inte statisk, utan har varierat över tiden. För närvarande finns en stark trend i de nordiska länderna att betona betydelsen av ursprungliga material och hantverkets och hantverkarens centrala roll i restaureringsprocessen. Detta moderna nordiska förhållningssätt är väl beskrivet av ICOMOS Wood Committees vägledning för restaurering av träbyggnader; *Conservation of Historic Timber Structures*. (Larsen & Marstein, 2000).

Marknaden – de kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna

Det är mycket svårt att beskriva exakt hur stor marknaden för underhåll och reparation av kulturhistoriskt värdefulla byggnader är. Till skillnad mot en del andra länder är endast en mycket liten andel av de kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna i Sverige skyddade med särskild lagstiftning. Ca 2400 bebyggelsemiljöer och anläggningar i hela landet är byggnadsminnesförklarade och skyddade genom beslut utifrån Kulturmiljölagen (Riksantikvarieämbetet 2016). Denna siffra omfattar både privatägda och statligt ägda byggnader. Som jämförelse är ca 500.000 byggnader i Storbritannien skyddade genom s.k. Grade A eller Grade B listing. (Historic England 2016). Många byggnader i Sveriges omfattas dock av den generella varsamhetsparagraf som finns i Plan- och bygglagen.

Någon heltäckande inventering och kulturhistorisk värdering av Sveriges byggnadsbestånd har inte heller gjorts, vilket innebär att det är svårt att definiera mängden kulturhistoriska byggnader som utgör marknadspotentialen för denna nisch inom byggbranschen. En kategori byggnader som dock är välinventerad, värderad och skyddad är landets kyrkor. I tillägg finns vårdplaner för merparten av kyrkorna. Alla kyrkor byggda före 1939 är automatiskt fredade och en god del av de yngre kyrkorna är skyddade genom särskilda beslut. Det betyder att ca 2900 av landets ca 3900 kyrkor är skyddade enligt Kulturmiljölagen (Andersson i Almevik, 2011).

En god indikation på volymen och marknadspotentialen för kulturhistoriskt värdefulla byggnader är den översiktliga totalinventering som Kulturmiljö Halland genomförde 2005-2009 av samtliga byggnader i Hallands län. 8% eller 10.000 av totalt 130.000 byggnader i länet bedömdes ha kulturhistoriska kvaliteter i varierande grad. (Kulturmiljö Halland, 2016)

Om dessa siffror är möjliga att översätta till ett nationellt plan indikerar det att det skulle kunna finnas i storleksordningen 3-400.000 kulturhistoriskt värdefulla byggnader i landet som kräver särskild omsorg och kompetens vid underhåll och reparation. Här kommer ytterligare några exempel från andra län som indikerar den omfattande volymen av kulturhistoriskt värdefulla byggnader i Sverige;

Exemplet Gävleborg

Inför arbetet med att ansöka om att få Hälsingegårdarna på UNESCOs Världsarvslista utfördes en översiktlig inventering av Länsmuseum Gävleborg över hur många Hälsingegårdar som kunde identifieras i landskapet Hälsingland. Man fann 1000 välbevarade gårdar (Länsstyrelsen Gävleborg 2016). På varje gård finns i regel en mangårdsbyggnad och kanske en festbyggnad samt flera ekonomibyggnader som stall, ladugård, ett eller flera härbren, smedja, bakstuga, tröskloge, ängslador och som alla utgör en viktig del av den kulturhistoriska bebyggelsemiljön. Även vid den lågt satta bedömningen att det finns 5 kulturhistoriskt värdefulla byggnader på en Hälsingegård betyder det att vi enbart inom kategorin agrara kulturmiljöer i landskapet Hälsingland finns åtminstone 5000 kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Till det ska läggas hundratals fäbodas som ofta består av flera byggnader, välbevarade agrarmiljöer i Gästrikland, äldre stadsbebyggelse i städer som t.ex. Gävle, Hudiksvall och Söderhamn, fiskelägen längs kusten, industrimiljöer samt bebyggelsemiljöer från olika perioder under 1900-talet med stora kulturhistoriska värden.

Exemplet Skåne

Att bevara kulturhistoriskt värdefulla byggnader är en del av miljömålet God bebyggd miljö. Naturvårdsverket ansvarar för miljömålen och anger att det 2010 fanns 9350 byggnader i Skåne som utpekats som kulturhistoriskt värdefulla med hjälp av detaljplaner eller områdesbestämmelser enligt Plan- och bygglagen (Naturvårdsverket, 2016). Dessa byggnader utgör bara ungefär 2% av Skånes totala antal byggnader, så totalinventeringen i Halland där ca 8% bedömdes vara kulturhistoriskt värdefulla indikerar att det finns avsevärt fler byggnader i Skåne som bör betraktas som kulturhistoriskt värdefulla.

Potentialen för ett omfattande specialiserat företagande inom nischen underhåll/reparation av kulturhistoriska byggnader bedöms därför utifrån ovanstående resonemang vara stort, eftersom byggnadsmassan som kan definieras som kulturhistoriskt värdefull är omfattande, men beror även på en rad faktorer som t.ex. allmänt ekonomiskt välstånd i samhället, intresset för kulturhistoria samt trender i samhället kring boende mm.

Framväxten av företagandet inom byggnadsvården

Intresset för modern byggnadsvård i Sverige startade som nämnts inledningsvis försiktigt i mitten av 1970-talet genom att flertal sammanfallande faktorer; det europeiska byggnadsvårdsåret 1975 och den samtida etableringen av Svenska Byggnadsvårdsföreningen, inrättandet av länsantikvarier på länsstyrelserna 1976 var en annan, liksom den artikel Ove Hidemark publicerade i tidskriften Arkitektur 1974 kring hans genomtänkta principer för restaureringen av Skoklosters slott. Det dröjde dock fram till mitten av 1990-talet innan utvecklingen av sektorn verkligen började ta fart; den höga arbetslösheten i byggbranschen vid den tiden fick regeringen att flerfaldiga de byggnadsvårdsbidrag som länsstyrelserna lämnade till ägare av kulturhistoriskt värdefulla byggnader i samband med restaurering. Efter statens och Svenska kyrkans åtskillnad från och med 2000 har staten förbundit sig att lämna ett bidrag för vård av kyrkobyggnaderna. För 2016 uppgår den så kallade Kyrkoantikvariska ersättningen till 460 miljoner. Den kyrkoantikvariska ersättningen har också bidragit till att utveckla företagandet både inom konsult- och entreprenadsidan.

De ökade byggnadsvårdsbidragen bidrog till att skapa en ökande efterfrågan på kompetens kring traditionella material och hantverkstekniker liksom på restaureringsteknik och äldre byggnadsmaterial. Intresset för äldre byggnader, byggnadsmaterial och byggnadstekniker gynnades sannolikt också av en växande allmän miljömedvetenhet och identitetsskapande behov i samband med Sveriges inträde i EU. Sammantaget har dessa faktorer bidragit till att en tydlig tillväxt av företag specialiserade mot underhåll och reparation av kulturhistoriskt värdefulla byggnader tog fart och sedan fortsatt de senaste 20 åren. Många nya företag har etablerats och redan existerande företag har helt eller delvis styrt om sin verksamhet mot denna inriktning.

1999 bildades FIBOR som är en nationell förening för byggnadsvårdsföretag och har idag ca 70 medlemsföretag. I vissa län har byggnadsvårdsföretag organiserat sig i regionala föreningar, men i majoriteten av landets län har det saknats formella samarbeten inom branschen. Hantverkslaboratoriet som är nationellt kunskapscentrum för kulturmiljöns hantverk vid Göteborgs universitet har därför sedan 2011 arbetet för att stödja och uppmuntra byggnadsvårdsföretag i övriga län att bilda liknande föreningar, eftersom man har identifierat ett behov av att skapa en slags "infrastruktur" i branschen så att man kan fånga upp utvecklings- och utbildningsbehov samt på ett enkelt sätt kunna erbjuda kompetensutveckling till sektorn.

I samband med detta arbete stod det klart att det fanns ett angeläget behov av att närmare kartlägga och beskriva hur företagandet inom byggnadsvården ser ut. Ingen har tidigare försökt beskriva denna "bransch i branschen", det vill säga den nisch inom byggsektorns om är inriktad mot just kulturbyggnader. Hantverkslaboratoriet och FIBOR har därför samarbetat för att genomföra en studie av byggnadsvårdsbranschen; identifiera vilka företag som är verksamma inom området samt beskriva vad som karaktäriserar denna grupp av företag. Denna studie har därför genomförts under 2015-2016 med ekonomiskt stöd av Tillväxtverket, SBUF, Göteborgs universitet, FIBOR och Riksantikvarieämbetet.

Branschstudien

Syftet

Studiens primära syfte har varit att identifiera de företag som är verksamma inom den specialiserade nischen underhåll och reparation av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och därefter samla information om dessa företag för att kunna ge en beskrivning av företagandet inom detta område, t.ex. fördelning mellan olika verksamhetsinriktningar, ekonomisk omsättning, sysselsättning, geografisk spridning över landet m.m.

Metodik

Undersökningsmetodiken kan grovt indelas i tre moment;

1. Inventering och identifiering av företag i Sveriges som medverkar vid underhålls- och reparationsarbeten på kulturhistoriskt värdefulla byggnader i landets samtliga 21 län.
2. Registrering av uppgifter från öppna källor
3. Distribuera en enkät till samtliga företag som identifierats.
4. Registrering, bearbetning och analys av insamlade uppgifter.

Inventering & identifiering av företag

Till skillnad mot många andra branschundersökningar har det inte varit möjligt att använda så kallade SNI-koder för att urskilja vilka företag som är verksamma inom det specialiserade området underhåll och restaurering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Det går inte att med hjälp av SNI-koder skilja på ett byggföretag som är verksamt inom vård av kulturbyggnader mot ett företag som t.ex. är verksamt inom nyproduktion av bostäder. Det här var ett känt faktum, så därför planerades för ett omfattande inventeringsarbete för att identifiera företag. Följande fem metoder användes för att finna och identifiera företag verksamma inom området;

1. Sedan 10-15 år finns 5 regionala företagsföreningar samt en nationell branschorganisation för företag specialiserade mot byggnadsvård och restaurering. Dessa formella nätverk presenterar sina medlemsföretag på sina hemsidor. Totalt organiserar dessa formella föreningar i storleksordningen 225 företag.
2. Hantverkslaboratoriet vid Göteborgs universitet har under åren 2011-2014 arbetat med att uppmuntra byggnadsvårdsföretag i övriga län att starta liknande föreningar som i de fem länen ovan. Möten har arrangerats och Hantverkslaboratoriet har grovt inventerat varje län inför dessa möten för att finna byggnadsvårdsföretag i respektive län. Hundratals företag har genom detta arbete identifierats.
3. Fram till maj 2014 fanns en webbsajt kallad "Byggnadsvårdstorget" där företagare själva kunde registrera sitt företag. Databasen innehöll ca 1100 företag då den avslutades. Samtliga dessa företag har bedömts om de kan ingå i studien.
4. Västarvets (Kulturorganisation inom Västra Götalandsregionen) organisation Slöjd och byggnadsvård i Floda utanför Göteborg har ca 300 hantverksföretagare registrerade i sin hantverksdatabas som är tillgänglig på nätet. Dessa företag finns huvudsakligen i Västsverige.
5. Personer med god kännedom om byggnadsvården i olika län – t.ex. konsulter eller personer på länsstyrelser och läns museer - har ombetts att ange vilka företag som är verksamma inom området i deras respektive län.

Sammantaget har ca 1500 företag kunnat identifieras genom ovan beskrivna metoder.

Registrering av grunduppgifter från öppna källor

Inför och parallellt med distributionen av en enkät har registrering av uppgifter från nätbaserade företagsupplysningssajter som proff.se genomförts. Uppgifter om antal anställda, etableringsår och omsättning (omsättningsintervall för enskilda firmor) har registrerats för samtliga företag. Av de 1500 företagen har ca 250 avförts då de bedömts ha en alltför låg omsättning (<50.000:-/år) för att betraktas som aktiva företag.

Enkät

En enkät har konstruerats och har sedan distribuerats i fysisk form till de ca 1250 företag som bedömts vara aktiva samt verksamma inom området underhåll och reparation av kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Frågor har ställts kring etableringsår, omsättning, andel av omsättningen som rör kulturbyggnader, antal anställda och fördelning mellan kön, verksamhetsinriktning, behov av fortbildning, marknadsförväntningar, rekryteringsbehov m.m. Se enkäten i bilaga 1.

Av de 1250 företagen har ett 50-tal företag svarat att de inte är verksamma inom det aktuella området vård och underhåll av kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Kvarvarande ca 1200 företag har betraktats som verksamma inom sektorn. Ca 520 företag har besvarat enkäten och deras svar har registrerats i en databas som gjort det möjligt att sammanställa och analysera svar. Företagens egna svar har givits företräde före uppgifter som hämtats från öppna källor. I databasen har företagens geografiska hemvist registrerats, vilket gjort det möjligt att analysera företagandet länsvis.

Registrering, bearbetning och analys av enkätsvar

Svaren i samtliga enkäter som återsänts besvarade har registrerats och legat till grund för bearbetning och analys. Vissa frågeställningar har kunnat besvaras med hjälp av uppgifter enbart från de öppna källorna, men huvuddelen av studien baseras på de ca 520 enkäter som besvarats och skickats in för registrering.

Resultat

Den bild av företagandet inom området underhåll och reparation av kulturhistoriskt värdefulla byggnader som presenteras i den här rapporten är inte exakt, utan ger en ungefärlig bild. Studien har identifierat ca 1200 företag som är verksamma inom byggnadsvårdsområdet. Antalet företag per län varierar mellan knappt 30 upp till 190. Genomsnittet ligger på knappt 60 företag per län. Här följer en kort och koncentrerad redovisning av resultatet av studien, huvudsakligen baserad på de 520 enkätsvaren.

Företagsformer

- 52% är aktiebolag
- 41% är enskilda firmor
- 3% är handelsbolag
- 4% är stiftelser, kommanditbolag, föreningar mm.

Företagsstorlek

- 42% Enmansföretag
- 21% Mikroföretag (2-9 medarbetare)

Etableringsår

- 1800 – 1959 4%
- 1960-1969 3%
- 1970-1979 4%
- 1980-1989 16%
- 1990-1999 22%
- 2000-2009 31%
- 2010- 20%

Omsättning

- Medianomsättning för aktiebolag är 4 miljoner SEK/år.
- Medianomsättning för enskilda firmor är 450.000:-/år

Kommentar; Ett litet antal stora företags omsättning skulle påverka medelomsättningen kraftigt och ge en missvisande bild av den ekonomiska verksamheten i sektorn. Därför har vi valt att redovisa medianomsättningen för företagen som omfattas av studien. Total omsättning är mycket svårt att exakt fastställa, eftersom det finns ett litet antal stora företag - t.ex. något byggföretag samt några arkitektföretag – med stor total omsättning men med relativt liten omsättning inom just verksamhetsinriktningen byggnadsvård. Baserat på medianomsättningen bedöms byggnadsvården omsätta minst 3 miljarder.

Verksamhetsinriktning

Både utifrån en enkätfråga samt utifrån uppgifter i öppna källor har vi försökt kategorisera inom vilket/vilka verksamhetsområden företagen är verksamma. Många företag har i enkätsvaren angivit att de är verksamma inom flera olika områden, vilket gör det svårt att enkelt besvara frågan, men utifrån en grov kategorisering är följande verksamhetsinriktningar vanligast i fallande storlek;

- 218 byggföretag
- 108 snickerier
- 103 fönsterhantverkare
- 86 Mur & Putsföretag
- 81 Målerier
- 80 Arkitektföretag
- 77 antikvariska konsultföretag
- 71 Timmermansföretag
- 55 Materialproducenter, t.ex. färg, kalk etc
- 54 Kakelugnsmakare
- 50 byggnadsvårdsbutiker
- 39 Plåtslagerier
- 39 Tekniska konsulter
- 43 konservatorsföretag
- 32 virkesleverantörer
- 19 smidesföretag
- 9 stenföretag

Specialisering

- 29% uppger att de har byggnadsvård som huvudsaklig inriktning
- 71% kombinerar byggnadsvård med annan verksamhetsinriktning

Sysselsatta

- De drygt 520 företag som besvarat enkäten sysselsätter tillsammans drygt 6400 pers eller drygt 12 personer per företag.
- 1302st eller 20% är kvinnor
- 494st eller knappt 8 % har utomnordisk bakgrund

- Ovanstående siffror innehåller ett litet antal stora arkitekt-, konsult och byggföretag som påverkar statistiken i hög utsträckning. Rensat från dessa företag blir siffrorna följande;
- De kvarvarande knappt 520 företagen sysselsätter ca 3000 personer, knappt 6 i genomsnitt per företag. Om detta medelvärde gäller för samtliga 1200 företag betyder det att minst 7000 personer arbetar i dessa företag.

Marknadsförväntningar

- 4% av företagen anger att de förväntar sig minskad efterfrågan. (Ofta anger dessa företag att det beror på en planerad avveckling av företaget pga av pensionering.)
- 42% förväntar sig en oförändrad efterfrågan
- 52% förväntar sig ökad efterfrågan

Rekryteringsbehov

- 40% vill rekrytera inom de närmaste två åren
- Ytterligare 29% skulle kunna rekrytera om de önskade expandera

Affärsutveckling

- 35% av företagen har svarat att de önskar stöd för affärsutveckling.

Fortbildning

- 44% av företagen önskar utbildning rörande lagar och regelverk som rör byggsektorn, t.ex. arbetsmiljösamordning Bas P/ U, heta arbeten etc.
- 31% av företagen önskar utbildning rörande arkitektur- & bebyggelsehistoria.
- 44% uppger att de uppskattar 1-dagskurser och nästan lika många - 41% - uppskattar 2-3 dagarskurser.

Företagandet län för län

Här följer en kort sammanfattning kring företagandet i respektive län. Svaren baseras på enkätsvaren utom ekonomisk omsättning som även baseras på öppen information. Obs! Eftersom en majoritet av företagen kombinerar byggnadsvård med andra verksamhetsinriktningar så gäller inte omsättningen enbart byggnadsvård, utan omfattar företagets totala omsättning.

Blekinge

- Antal företag; 28 varav 19 aktiebolag, 6 enskilda firmor, 3 annat
- Antal sysselsatta; 7,4/ftg
- Total omsättning i dessa företag; 132 MSEK (exklusive några rikstäckande företag som t.ex. NCC och Skanska.)
- Andel kvinnor; 11%
- Andel utomnordisk bakgrund; 5%

Dalarna

- Antal företag; 53 varav 27 aktiebolag, 25 enskilda firmor, 1 annat
- Antal sysselsatta; 3,4/ftg
- Omsättning; 240 MSEK
- Andel kvinnor; 14%
- Andel utomnordisk bakgrund; 5%

Gotland

- Antal företag; 62 varav 25 aktiebolag, 35 enskilda firmor, 2 annat
- Antal sysselsatta; 3,2/ftg
- Omsättning; 515 MSEK
- Andel kvinnor; 29%
- Andel utomnordisk bakgrund; 6%

Gävleborg

- Antal företag; 54 varav 25 aktiebolag, 24 enskilda firmor, 5 annat
- Antal sysselsatta; 7,4/ftg
- Omsättning; 335 MSEK
- Andel kvinnor; 10%
- Andel utomnordisk bakgrund; 4%

Halland

- Antal företag; 43 varav 21 aktiebolag, 20 enskilda firmor 2 annat
- Antal sysselsatta; 5,2/ftg
- Omsättning; 280 MSEK
- Andel kvinnor; 14%
- Andel utomnordisk bakgrund; 12%

Jämtland

- Antal företag; 32 varav 14 aktiebolag, 16 enskilda firmor, 2 annat
- Antal sysselsatta; 2,1/ftg
- Omsättning; 60 MSEK
- Andel kvinnor; 5%
- Andel utomnordisk bakgrund; 5%

Jönköping

- Antal företag; 42 varav 17 aktiebolag, 22 enskilda firmor, 3 annat
- Antal sysselsatta; 1,8/ftg
- Omsättning; 275 MSEK
- Andel kvinnor; 19%
- Andel utomnordisk bakgrund; 0%

Kalmar

- Antal företag; 69 varav 29 aktiebolag, 34 enskilda firmor, 6 annat
- Antal sysselsatta; 4,3/ftg
- Omsättning; 220 MSEK
- Andel kvinnor; 11%
- Andel utomnordisk bakgrund; 5%

Kronoberg

- Antal företag; 50 varav 21 aktiebolag, 25 enskilda firmor, 5 annat
- Antal sysselsatta; 3,6/ftg
- Omsättning; 220 MSEK
- Andel kvinnor; 17%
- Andel utomnordisk bakgrund; 14%

Norrbottn

- Antal företag; 28 varav 4 aktiebolag, 20 enskilda firmor, 4 annat
- Antal sysselsatta; 1,6/ftg
- Omsättning; 24 MSEK
- Andel kvinnor; 16%
- Andel utomnordisk bakgrund; 0%

Skåne

- Antal företag; 83 varav 47 aktiebolag, 29 enskilda firmor, 6 annat
- Antal sysselsatta; 3,2/ftg
- Omsättning; 570 MSEK
- Andel kvinnor; 26%
- Andel utomnordisk bakgrund 4%

Stockholm

- Antal företag; 195 varav 134 aktiebolag, 57 enskilda firmor, 4 annat
- Antal sysselsatta; 10,9/ftg
- Omsättning; 5138 MSEK
- Andel kvinnor; 20%
- Andel utomnordisk bakgrund; 16%

Södermanland

- Antal företag; 43 varav 21 aktiebolag, 20 enskilda firmor, 2 annat
- Antal sysselsatta; 3,7 per företag
- Omsättning; 310 MSEK
- Andel kvinnor; 7%
- Andel utomnordisk bakgrund; 7%

Uppsala

- Antal företag; 43 varav 25 aktiebolag och 16 enskilda firmor.
- Antal sysselsatta; 19,7 per företag (Om Sh Bygg AB med ca 300 anställda undantas blir medelantalet 6,9).
- Omsättning; 1260 MSEK (Om SH Bygg AB som omsatte ca 890 MSEK 2015 undantas blir omsättningen 370 MSEK.)
- Andel kvinnor; 9%

- Andel med utomnordisk bakgrund; 7%.

Västra Götaland

- Antal företag; 160 varav 84 aktiebolag, 65 enskilda firmor, 1 annat
- Antal sysselsatta; 9 per företag
- Omsättning; 1590 MSEK
- Andel kvinnor; 14%
- Andel utomnordisk bakgrund; 15%

Värmland

- Antal företag; 27 varav 17 aktiebolag, 9 enskilda firmor, 1 annat
- Antal sysselsatta; 3,2 per företag
- Omsättning; 70 MSEK
- Andel kvinnor; 24%
- Andel utomnordisk bakgrund; 2%

Västerbotten

- Antal företag; 39 varav 22 aktiebolag, 15 enskilda firmor, 2 annat
- Antal sysselsatta; 2,8 per företag
- Omsättning; 150 MSEK
- Andel kvinnor; 12%
- Andel utomnordisk bakgrund; 2%

Västernorrland

- Antal företag; 34 varav 12 aktiebolag, 19 enskilda firmor, 3 annat
- Antal sysselsatta; 3,9 per företag
- Omsättning; 130 MSEK
- Andel kvinnor; 16%
- Andel utomnordisk bakgrund; 6%

Västmanland

- Antal företag; 37 varav 19 aktiebolag, 14 enskilda firmor, 4 annat
- Antal sysselsatta; 3 per företag

- Omsättning; 100 MSEK
- Andel kvinnor; 40%
- Andel utomnordisk bakgrund; 7%

Örebro län

- Antal företag; 37 varav 24 aktiebolag, 12 enskilda firmor, 1 annat
- Antal sysselsatta; 6 per företag
- Omsättning; 530 MSEK
- Andel kvinnor; 15%
- Andel utomnordisk bakgrund; 8%

Östergötlands län

- Antal företag; 26 varav 15 aktiebolag, 9 enskilda firmor, 2 annat
- Antal sysselsatta; 8,1 per företag
- Omsättning; 150 MSEK
- Andel kvinnor; 14%
- Andel utomnordisk bakgrund; 9%

Slutsatser

- Studien har nått målsättningen att inventera landets samtliga län efter byggnadsvårdsföretag – det vill säga företag verksamma inom området underhåll och reparation av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och lyckats identifiera ca 1200 företag.
- Antalet byggnadsvårdsföretag per län varierar mellan 26 och 190 med ett medelvärde på 57.
- 52% av företagen är aktiebolag och 41% är enskilda firmor.
- Majoriteten – 71% av företagen – arbetar med vård av kulturhistoriskt värdefulla byggnader i kombination med andra verksamhetsinriktningar, medan 29% är huvudsakligen inriktade mot byggnadsvård.
- Byggnadsvårdsbranschen består huvudsakligen av små företag; 42% är enmansföretag och 21% är mikroföretag med 2-9 medarbetare.
- Tillväxten av nya företag i byggnadsvårdsbranschen har varit kraftig; 51% av företagen är etablerade år 2000 eller senare.
- Medianomsättning för aktiebolagen är 4 MSEK medan medianomsättning för enskilda firmor är 450.000:-. Baserat på dessa siffror bedöms branschen omsätta ca 3 miljarder per år.
- Byggnadsvården är likt den övriga byggsektorn mansdominerad; ungefär 20% av de verksamma är kvinnor.
- Knappt 10% av de verksamma i sektorn har utomnordisk bakgrund.
- Sysselsättningspotentialen i branschen är stor; 40% vill rekrytera samt ytterligare 29% skulle kunna rekrytera om de önskade expandera.
- Företagen har en optimistisk syn på den framtida efterfrågan på deras varor och tjänster; 42% förväntar sig en oförändrad efterfrågan och 52% förväntar sig ökad efterfrågan
- Efterfrågan på fortbildning är störst när det gäller generella lagar och regelverk som rör byggsektorn, t.ex. arbetsmiljösamordning Bas P/ U, heta arbeten etc. 44% av företagen önskar fortbildning kring detta. 31% av företagen önskar fortbildning rörande arkitektur- & bebyggelsehistoria. Företagen föredrar korta utbildningar. Helst kurser som omfattar 1 dag och i andra hand 2-3 dagar.

Källor;

Andersson Göran, 2011; *Hantverkslaboratoriet och byggnadsvården*, ur antologin Hantverkslaboratorium red Gunnar Almevik, Hantverkslaboratoriet, Göteborgs universitet

Kulturmiljö Halland; <http://www.kulturmiljohalland.se/bebyggelseinventering.html>

Edman Victor, 1999, En svensk restaureringstradition, Byggförlaget

Historic England; <https://historicengland.org.uk/listing/what-is-designation/listed-buildings/>

Kåring, Göran, 1995, När medeltidens sol gått ned, Kungl. Vitterhets Historie & Antikvitets Akademin

Larsen & Marstein, 2000, Conservation of Historic Timber Structures, Butterworth-Heinemann

Länsstyrelsen Gävleborg, <http://www.lansstyrelsen.se/Gavleborg/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/skyddad-bebyggelse/varldsarvet-halsingegardar/Pages/default.aspx>

Mapping Heritage Craft : The Economic Contribution of the Heritage Craft Sector in England, Department for Business, Innovation and Skills (BIS)

Naturvårdsverket; <http://www.miljomal.se/Miljomalen/Alla-indikatorer/Indikator-sida/?iid=246&pl=2&l=12&t=Lan>

Riksantikvarieämbetet; <http://www.raa.se/kulturarvet/byggnader/byggnadsminnen/>